

**WEWNĄTRZSZKOLNY
SYSTEM DORADZTWA
ZAWODOWEGO
PUBLICZNYCH GIMNAZJÓW
Z TERENU MIASTA MIELCA**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	str. 3
1. Podstawowe pojęcia	str. 4
2. Obowiązujące akty prawne dotyczące udzielania uczniom pomocy w wyborze zawodu i kierunku kształcenia	str. 6
3. Funkcjonowanie Wewnętrzzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego w publicznych gimnazjach na terenie Miasta Mielca	str. 7
4. Działalność edukacyjno - zawodowa w ramach WSDZ	str. 14
5. Szkolne Ośrodki Kariery jako jedna z wizji przyszłości WSDZ	str. 16
6. Wizja WSDZ	str. 19
7. Materiały pomocnicze	str. 20
8. Literatura	str. 20
9. Zasoby internetowe	str. 21

„Wybierz zawód, który lubisz a nigdy nie będziesz musiał pracować”.
-Konfucjusz-

WSTĘP

W poszczególnych etapach życia człowieka pojawiają się zadania, problemy czy kryzysy mniej lub bardziej typowe dla danego okresu. Wynikają one z naturalnych procesów wzrastania, dojrzewania czy starzenia się, z dążenia człowieka do realizacji własnych potrzeb, osiągnięcia zamierzonych celów i satysfakcji życiowej i zawodowej, z dążenia - najszerzej rozumując - do samorealizacji. Problemy te niekiedy przekraczają możliwości człowieka do samodzielnego radzenia sobie z nimi, stąd płynie zapotrzebowanie na rozmaite formy wsparcia czy pomocy o charakterze profesjonalnym. Jedną z tego rodzaju form w odniesieniu do rozwoju zawodowego jest **doradztwo zawodowe**.

Pojęcie „doradztwo” w literaturze pedagogicznej jest rozumiane różnie, jako podpowiadanie, sugestia, perswazja, przekonywanie, argumentowanie, pomoc przy podejmowaniu decyzji itp., ale również uznawanie racji, sposobu myślenia i postępowania, zachowanie się według czyjejś woli ¹.

Jednym z elementów utworzonego systemu poradnictwa zawodowego w Polsce jest wprowadzenie **szkolnego doradcy zawodowego**, zarówno do szkół gimnazjalnych jak i ponadgimnazjalnych. Doradca zawodowy przede wszystkim udziela pomocy – w formie indywidualnych lub grupowych porad zawodowych – młodzieży i dorosłym w wyborze zawodu oraz kierunku kształcenia i szkolenia, uwzględniając ich możliwości psychofizyczne i sytuację życiową, a także potrzeby rynku pracy i możliwości systemu edukacyjnego, współpracując z rodzicami i nauczycielami (i z różnymi instytucjami i placówkami oświatowymi) w procesie orientacji zawodowej uczniów oraz wykorzystując wiedzę i umiejętności zawodowe, znajomość psychologicznych i pedagogicznych technik, diagnozę rynku pracy i techniczne środki przekazu informacji zawodowej ².

¹ H. Skłodowski (praca zbiorowa), *Psychologiczna problematyka doradztwa zawodowego*, t. I, część II, rozdział Zmiana zawodu – doradztwo zawodowe, autor Zygmunt Proszynski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999, s.120.

² U. Fiała, „Rola doradcy zawodowego w poradnictwie zawodowym”, Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, artykuł z dnia 18.09.2006r.

Uczniowie, którzy kończą gimnazjum czy szkołę ponadgimnazjalną stają przed trudnym wyborem szkoły oraz kierunku dalszego kształcenia. Podjęcie decyzji o wyborze zawodu jest niełatwym etapem w ich życiu. Ważne jest wyposażenie młodzieży w umiejętności przydatne w podejmowaniu decyzji dotyczących wyboru szkoły i zawodu, które rzutować będą na dalszy przebieg kariery zawodowej młodego człowieka. Uczeń powinien poznać siebie i własne predyspozycje zawodowe, by mógł dokonać prawidłowego wyboru. Bazując na zainteresowaniach oraz słabych i mocnych stronach każdego ucznia należy ukierunkować go na wybór dalszego kształcenia i przygotować do podjęcia najlepszej dla niego drogi zawodowej.

Tym wyzwaniom próbuje sprostać Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego (WSDZ) oraz zatrudniony w szkole doradca zawodowy współrealizując jego działania. WSDZ stwarza uczniowi realną możliwość zdobycia wiedzy i umiejętności niezbędnych do odnalezienia swojego miejsca na drodze kariery zawodowej - poznania siebie i własnych predyspozycji zawodowych, zasad rządzących rynkiem pracy, uzyskania informacji o systemie szkolnictwa, lokalnym rynku pracy, zaplanowania własnej kariery zawodowej.

I. PODSTAWOWE POJĘCIA

Wewnętrzny system doradztwa zawodowego

Wewnętrzny system doradztwa zawodowego obejmuje ogół działań podejmowanych przez szkołę w celu przygotowania uczniów do wyboru zawodu, poziomu i kierunku kształcenia.

System powinien określać:

- role i zadania nauczycieli w ramach rocznego planu działań,
- czas i miejsce realizacji zadań,
- oczekiwane efekty,
- metody pracy.

(opr. A. Łukaszewicz)

Poradnictwo zawodowe

Długofalowe i wieloetapowe działania wychowawcze, towarzyszące jednostce w trakcie jej rozwoju zawodowego. Obejmuje ono udzielanie pomocy uczniom i dorosłym w planowaniu, tworzeniu i rozwoju kariery zawodowej, przynoszącej jednostce satysfakcję i zawodowy sukces.

(por.: *Ogólne zasady funkcjonowania poradnictwa zawodowego w systemie urzędów pracy*, (1996) Wyd. KUP, s. 4)

Orientacja zawodowa

Działania wychowawcze szkoły, rodziców, i innych osób, grup i instytucji - mające na celu przygotowanie młodzieży do planowania kariery zawodowej, których ważnym elementem jest podejmowanie kolejnych decyzji wyboru zawodu i szkoły.

(por.: K. Lelińska: *Założenia i kierunki rozwoju poradnictwa zawodowego w warunkach reformy edukacji*, (1999) Problemy poradnictwa psychologiczno – pedagogicznego, Nr 2/11, s. 29)

Doradztwo zawodowe

Świadczenie pomocy w dokonywaniu kolejnych decyzji wyboru zawodu lub pracy w formie indywidualnej porady zawodowej, poprzez analizę pola problemowego jednostki i udzielenie jej informacji zawodowych, podawanie wskazówek, sugestii oraz instrukcji.

(por.: K. Lelińska: *Założenia i kierunki rozwoju poradnictwa zawodowego w warunkach reformy edukacji*, (1999) Problemy poradnictwa psychologiczno – pedagogicznego, Nr 2/1, s. 29)

Doradca zawodowy

Osoba udzielająca pomocy, w formie grupowych i indywidualnych porad zawodowych, młodzieży

i osobom dorosłym w wyborze zawodu, kierunku kształcenia i szkolenia, uwzględniając ich możliwości psychofizyczne i sytuację życiową, a także potrzeby rynku pracy oraz możliwości systemu edukacyjnego, współpracując z rodzicami i nauczycielami w procesie orientacji zawodowej uczniów oraz wykorzystując w tym celu wiedzę o zawodach, znajomość psychologicznych i pedagogicznych technik, diagnozę rynku pracy oraz techniczne środki przekazywania informacji zawodowej.

(por.: *Klasyfikacja Zawodów i Specjalności*, 1995, Wyd. MPiPS, Tom V, Zeszyt 2 cz. II, s. 497)

Informacja zawodowa

Zbiory danych potrzebnych jednostce do podejmowania kolejnych decyzji zawodowych oraz związanych z zatrudnieniem. Zakres treści, metod i kanały przekazywanych informacji są dostosowane do etapu rozwoju zawodowego jednostki oraz rodzajów podejmowanych decyzji.

(por.: K. Lelińska: *Przygotowanie uczniów do wyboru zawodu metodą zajęć praktycznych*, (1985), WSiP, s. 35)

Informacja edukacyjna

Zbiory danych potrzebnych jednostce do podejmowania decyzji związanych z dalszym kształceniem. (opr. G. Sołtysińska)

Zawód

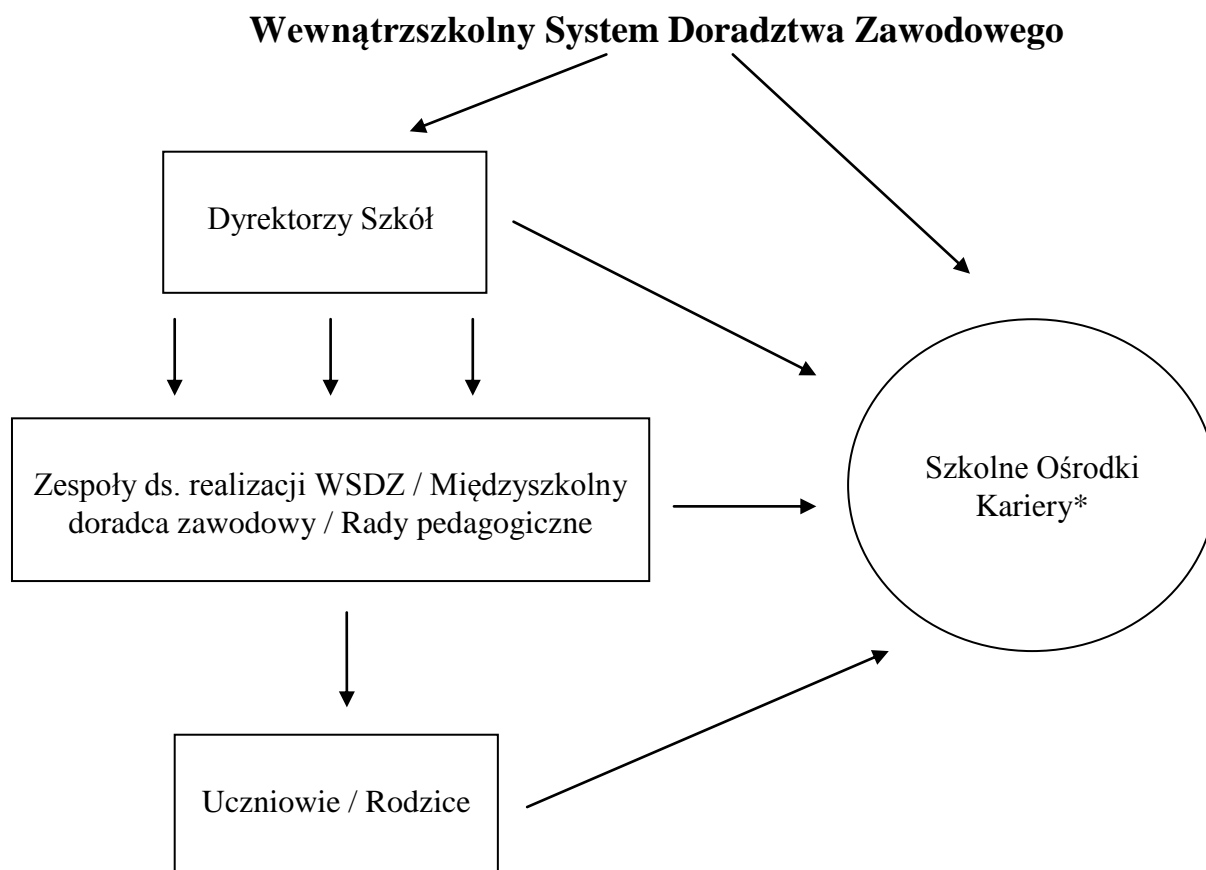
Wewnętrznie spójny system czynności wymagający określonych kwalifikacji, wykonywanych w uregulowany sposób i systematycznie, stanowiący podstawę utrzymania i zapewniający pozycję w społeczeństwie.

(por.: J. Szczepański: *Czynniki kształtujące zawód i strukturę zawodową. Socjologia zawodów*, (1965) KiW.)

II. OBOWIĄZUJĄCE AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE UDZIELANIA UCZNIOM POMOCY W WYBORZE ZAWODU I KIERUNKU KSZTAŁCENIA

- 1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty** (*tekst jednolity: Dz.U z 2004r. Nr 256, poz. 2572, Nr 273, poz. 2703, Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Dz.U. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz.1020, Nr 131, poz.1091, Nr 267, poz. 1400*)
- 2. Rozporządzenie MENiS z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach** (*Dz.U. Nr 11, poz. 114*).
- 3. Rozporządzenie MENiS z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych** (*Dz.U z 2003 r. Nr 5, poz. 46*).
- 4. Rozporządzenie MENiS z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół** (*Dz. U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624, z 2002 r. Nr 10, poz. 96 oraz z 2003 r. Nr 146, poz. 1416*).
- 5. Rozporządzenie MENiS z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych** (*Dz.U. Nr 15, poz.142 z późn. zm.*).
- 6. Rozporządzenie MEN z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania do publicznych przedszkoli i szkół oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych** (*Dz.U. Nr 26, poz. 232*).
- 7. Rozporządzenie MENiS z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie rodzajów, organizacji oraz sposobu działania publicznych placówek kształcenia ustawicznego i publicznych placówek kształcenia praktycznego, w tym publicznych ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego** (*Dz.U. Nr 113, poz. 1225*).
- 8. Strategia Rozwoju Kształcenia Ustawicznego do roku 2010 przyjęta przez Radę Ministrów 8 lipca 2003 r.**

III. FUNKCJONOWANIE WEWNĄTRZSZKOLNEGO SYSTEMU DORADZTWA ZAWODOWEGO W PUBLICZNYCH GIMNAZJACH NA TERENIE MIASTA MIELCA

*Przyszłościowy schemat WSDZ.

1. KADRA

Osoby odpowiedzialne za realizację WSDZ

• Dyrektorzy Szkół:

- *mgr Wiesława Korzeń* – Dyrektor Gimnazjum nr 1 w Mielcu, kontakt: tel.: 17 586 27 14, e-mail: gim1@edu.ptc.pl
- *mgr Małgorzata Waclawska* – Dyrektor Gimnazjum nr 2 w Mielcu, kontakt: tel.: 17 788 42 80, e-mail: gim2@ptc.pl
- *mgr Zbigniew Zieliński* – Dyrektor Gimnazjum nr 3 w Mielcu, kontakt: tel.: 17 774 58 70, e-mail: zso1@zso1.mielec.pl
- *mgr inż. Teresa Lechocińska - Ciupa* – Dyrektor Gimnazjum nr 4 w Mielcu, kontakt: tel.: 17 788 19 00, e-mail: gim4@miasto.mielec.pl

- **Zespoły ds. realizacji WSDZ / Koordynatorzy WSDZ na terenie szkoły /**
 - Gimnazjum nr 1: Jolanta Wieczerzak – nauczyciel biologii, Wojciech Snopkowski – nauczyciel fizyki,
 - Gimnazjum nr 2: Barbara Bednarz – Kondrat – pedagog szkoły,
 - Gimnazjum nr 3: Anita Krazińska – pedagog szkoły, Renata Dziewit – nauczyciel historii,
 - Gimnazjum nr 4: Maria Tyczyńska – pedagog szkoły.
- **Międzyszkolny doradca zawodowy**
 - Anna Kuczevska.

Osoby współpracujące w realizacji WSDZ

- Pedagodzy szkół,
- Wychowawcy klas,
- Nauczyciele,
- Bibliotekarze,
- Rodzice,
- Instytucje zajmujące się kształtowaniem kariery zawodowej (między innymi: Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Mielcu, Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu, Młodzieżowe Centrum Kariery w Mielcu, Centrum Kształcenia Praktycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Mielcu, itp.),
- Władze terytorialne, Zakłady pracy, Przedsiębiorcy.

2. Potrzeba istnienia Ramowego Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego w publicznych gimnazjach na terenie miasta Mielca

Od 2011/12 roku szkolnego, Ministerstwo Edukacji Narodowej Rozporządzeniem z dnia 17 listopada 2010r. (w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej) wprowadziło w szkołach gimnazjalnych obowiązek prowadzenia działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego, co wiąże się ze świadczeniem pomocy uczniom w dokonywaniu wyboru szkoły, kierunku dalszego kształcenia czy zawodu. W rozporządzeniu określone zostały zadania doradców zawodowych lub wyznaczonych do tej funkcji przez dyrektora szkoły nauczycieli.

Aby zapewnić lepsze funkcjonowanie działań z zakresu doradztwa edukacyjno – zawodowego w gimnazjach, tym samym usprawnić i ujednoczyć realizację procesu kształtowania drogi edukacyjnej i zawodowej uczniów we wszystkich gimnazjach publicznych na terenie Mielca, Władze Miasta Mielca oraz Naczelnik Wydziału Edukacji i Spraw Społecznych UM, podjęli decyzję o stworzeniu stanowiska międzyszkolnego doradcy zawodowego.

Międzyszkolny doradca zawodowy będzie funkcjonował w ramach opracowanego Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego dla wszystkich gimnazjów publicznych na terenie Mielca.

Doradca we współpracy z zespołami ds. WSDZ (powołanymi w każdej szkole) oraz nauczycielami będzie pomagał uczniom w samopoznaniu własnych predyspozycji zawodowych (osobowości, potrzeb, uzdolnień, zainteresowań, możliwości), w podjęciu decyzji o wyborze szkoły ponadgimnazjalnej, w przygotowaniu do wejścia na rynek pracy i w złagodzeniu startu zawodowego.

Podstawą do stworzenia WSDZ dla czterech gimnazjów publicznych z Mielca była diagnoza przeprowadzona przez Zespoły ds. WSDZ, a także obserwacje i doświadczenia z ubiegłych lat realizacji doradztwa edukacyjno – zawodowego.

U podstaw wprowadzenia WSDZ w szkołach leży przekonanie, że środowisko szkolne odgrywa szczególną rolę w kształtowaniu decyzji zawodowych uczniów w gimnazjum, a także w trakcie uczenia się zawodu w wybranych szkołach w okresie późniejszym.

Bazując na koncepcji rozwoju zawodowego E. Ginzburga, można wyróżnić trzy okresy w procesie wyboru zawodu, tj.:

- **okres wyboru na podstawie fantazji**, występujący przed okresem dojrzewania płciowego (do 11 roku życia),
- **okres wyboru próbnego**, występujący w okresie adolescencji (11 – 17 rok życia), a w nim podokresy:

- zainteresowań,
- zdolności,
- wartości,
- przejściowy.

- **okres realistycznego wyboru**, trwający do wczesnej dorosłości (od 17 roku życia) z następującymi podokresami:

- eksploracji,
- krystalizacji,
- specyfikacji.

Zdaniem Ginzburga okresy te występują w życiu młodzieży w procesie jej ogólnego rozwoju i dojrzewania. Gdy zbliża się czas wejścia w świat pracy, okresy te kończą się rozważaniami o rzeczywistości, rozpatrywane są ewentualne korzyści w odniesieniu do oceny własnych zdolności, zainteresowań, wartości. Szkolny doradca zawodowy może wspierać ucznia w przechodzeniu przez nie, dostarczać mu niezbędnych informacji, kształtować przydatne umiejętności i cechy zachowania.

D.E. Super nawiązał do tych poglądów i rozwinął je. Do teorii rozwoju zawodowego wprowadził pojęcia :

- zachowanie zawodowe /*vocational behaviour*/ czyli wszelkie wzajemne oddziaływanie między osobą a jej otoczeniem, które w sposób istotny wiąże się z przygotowaniem do pracy, uczestnictwem w pracy lub wycofaniem się z pracy.

- rozwój zawodowy /*vocational development*/ rozumiany jako proces rośnięcia i uczenia się, któremu przyporządkowane są wszelkie czynniki zachowania zawodowego. Jest to stopniowy wzrost i zmiany zdolności osoby do określonych rodzajów zachowań zawodowych oraz powiększanie się repertuaru tych zachowań.

Teoria rozwoju zawodowego Supera traktuje wybór zawodu jako proces nie zaś jako pojedynczy akt decyzji, który zachodzi przez pewien okres, i który da się wyjaśnić przy pomocy kombinacji czynników, które są powiązane ze sobą, i które zmieniają się i rozwijają w czasie.

Rozwój zawodowy jest procesem przebiegającym w czasie, ciągłym, nieodwracalnym, wzorcowym i przewidywalnym, to znaczy podporządkowanym pewnym wspólnym dla wszystkich członków danego społeczeństwa prawom. Jest więc wspólny dla wszystkich osób. Proces ten jest dynamiczny, polega na syntezie i uzgadnianiu interakcji między posiadanym zespołem behawioralnym /zachowań/ a rozwojowymi zadaniami zawodowymi, między zdobytymi już sprawnościami i nawykami a nowymi bodźcami – stanowi syntezę i kompromis czynników osobistych i społecznych.

D.E. Super analizował również pojęcie dojrzałości zawodowej. Wyróżnił pięć kategorii tej dojrzałości:

1. Ukierunkowanie na wybór zawodu /orientacja/.
2. Informacja i planowanie w stosunku do upatrzonego zawodu.
3. Stałość preferencji zawodowych.
4. Krystalizacja cech. W miarę dorastania wyłaniają się i stabilizują cechy różnicujące rówieśników między sobą /inteligencja, uzdolnienia, zainteresowania, wartości, postawy, stopień niezależności zawodowej/.
5. Mądrość preferencji zawodowych

Powyższe wymiary dojrzałości powinny prowadzić do mądrej preferencji zawodowej, która wyraża się w rozpatrzeniu związków między zdolnościami, zainteresowaniami, warunkami socjoekonomicznymi a preferencją zawodową. Kategoria mądrości jest naczelną w stosunku do pozostałych i w największym stopniu decyduje o dojrzałości zawodowej człowieka.

W dalszym przebiegu rozwoju zawodowego, po osiągnięciu dojrzałości zawodowej, podjęciu decyzji i rozpoczęciu pracy, obserwuje się według Supera trzy możliwości – procesy w życiu człowieka:

1. **adaptacja zawodowa**, gdy praca pracownika jest na tyle wydajna, iż może zapewnić mu środki wystarczające do utrzymania życia i zdrowia rodziny.
2. **dostosowanie do zawodu**, gdy praca zawodowa daje zadowolenie i przyjemność, wiąże się z eliminacją napięć lub bodźców, które te napięcia powodują. Praca powinna wiązać się z sukcesem, który oznacza zarówno jakość pracy, wynagrodzenie i prestiż.
3. **integracja zawodowa** obejmuje długotrwałe efekty i konsekwencje działań, długofalowe skutki. Ma miejsce wówczas, gdy usunięte zostały wszelkie sprzeczności, konflikty osobowe lub międzyludzkie. Zostaje wtedy stworzona podstawa dla indywidualnego, długotrwałego zadowolenia i szczęścia oraz solidarności społecznej.

Reasumując, teoria Supera ujmuje zjawisko rozwoju zawodowego szeroko, wyprowadzając je z problematyki ogólnego rozwoju psychicznego i podkreślając potrzebę rozpatrywania rozwoju w perspektywie przemian jakie zachodzą w życiu człowieka. Należy podkreślić znaczenie praktyczne tej teorii dla potrzeb poradnictwa zawodowego oraz stosowania wobec dzieci i młodzieży specjalnych długofalowych programów wychowawczych w tym kierunku.

Ważnym wydaje się więc stworzenie realnych możliwości, by właśnie doradca zawodowy we współpracy z nauczycielami, w ramach Wewnętrznszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego, wspierał ucznia w przechodzeniu przez te okresy, dostarczał mu niezbędnych informacji, kształtował przydatne umiejętności, cechy i zachowania.

2. Główne cele Wewnętrznszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego

- a) przygotowanie młodzieży gimnazjum do podjęcia decyzji o dalszym kształceniu i przyszłej aktywności zawodowej,
- b) wyposażenie uczniów w umiejętności służące podejmowaniu właściwych decyzji życiowych,
- c) określeniu własnych/indywidualnych predyspozycji i zainteresowań,

- d) przygotowanie rodziców do efektywnego wspierania dzieci w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych,
- e) tworzenie i systematyczna aktualizacja bazy edukacyjno-informacyjnej z zakresu orientacji i poradnictwa zawodowego,
- f) gromadzenie informacji dotyczących trendów rozwojowych w świecie zawodów i zatrudnienia,
- g) pomoc nauczycielom w realizacji tematów związanych z wyborem szkoły i zawodu,
- h) współpraca z instytucjami wspierającymi wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego,
- i) współpraca z przedstawicielami szkół średnich i grup zawodowych,
- j) organizacja Szkolnych Ośrodków Kariery.

3. Szczegółowe cele WSDZ

W ramach pracy z nauczycielami (Radą Pedagogiczną) obejmuje:

- Utworzenie i zapewnienie ciągłości działania wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zgodnie ze statutem szkół.
- Określenie priorytetów dotyczących orientacji i informacji zawodowej w ramach programu wychowawczego danej szkoły na każdy rok nauki.
- Określenie priorytetów dotyczących gromadzenia informacji i prowadzenia poradnictwa zawodowego w szkołach.
- Realizację działań z zakresu przygotowania uczniów do wyboru drogi zawodowej i roli pracownika.

W ramach pracy z uczniami obejmuje:

- Poznanie siebie, diagnoza preferencji i zainteresowań zawodowych.
- Kształtowanie umiejętności planowania dalszego rozwoju edukacyjno-zawodowego; kontynuowania nauki w szkołach ponadgimnazjalnych.
- Podejmowanie decyzji zawodowych i edukacyjnych z uwzględnieniem swego stanu fizycznego i zdrowotnego.
- Kształtowanie odpowiedzialności za własny rozwój zawodowy.
- Kształtowanie umiejętności określania swoich celów życiowych, sprawnego komunikowania, autoprezentacji, radzenia sobie ze stresem.
- Określenie swojego potencjału jako podstawy do kształtowania przyszłości.
- Uświadomienie uczniom konieczności konfrontowania wiedzy o zawodach z wiedzą o sobie i aktualnymi trendami na rynku pracy.
- Wyrobienie w uczniach pozytywnych postaw wobec pracy.

W ramach pracy z rodzicami obejmuje:

- Prezentację założeń pracy informacyjno-doradczej szkoły na rzecz uczniów.
- Zajęcia służące wspomaganie rodziców w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych przez ich dzieci.
- Włączanie rodziców (np.: jako przedstawicieli różnych zawodów) do działań informacyjnych szkoły.
- Przedstawienie aktualnej i pełnej oferty edukacyjnej szkolnictwa na różnych jego poziomach.
- Indywidualną pracę z rodzicami uczniów, którzy mają problemy: zdrowotne, emocjonalne, decyzyjne, intelektualne, rodzinne itp.
- Gromadzenie, systematyczna aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjno-zawodowej.
- Przedstawienie możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.

5. Korzyści wynikające z działalności WSDZ

Dla indywidualnych odbiorców:

- Dostęp do informacji zawodowej dla uczniów, nauczycieli oraz rodziców.
- Poszerzanie edukacyjnych i zawodowych perspektyw uczniów.
- Świadome, trafniejsze decyzje edukacyjne i zawodowe.
- Ułatwienie wejścia na rynek pracy dzięki poznaniu procedur pozyskiwania i utrzymania pracy.
- Świadomość możliwości zmian w zaplanowanej karierze zawodowej.
- Mniej niepowodzeń szkolnych, zniechęcenia, porzucania szkoły a potem pracy, jako konsekwencji niewłaściwych wyborów.

Dla szkoły:

- Realizacja zobowiązań wynikających z ustawy i dotyczących „przygotowania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia”.
- Utworzenie na terenie szkoły bazy informacji edukacyjnej i zawodowej oraz zapewnienie jej systematycznej aktualizacji (Szkolny Ośrodek Kariery).

Dla państwa i władz lokalnych:

- Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej konieczności racjonalnego planowania rozwoju zawodowego przez jednostki.
- Podejmowanie właściwych decyzji, efektywnie przeciwdziałających bezrobociu.

- Zapewnienie powszechności i dostępności usług doradczych zalecanych przez Komisję Unii Europejskiej.

Dla pracodawców:

- Zwiększenie szansy znalezienia odpowiednio przygotowanych kandydatów świadomych oczekiwań rynku pracy.

IV. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNO-ZAWODOWA W RAMACH WSDZ

1. Podstawa realizacji działań edukacyjno – zawodowych (Zespołów ds. WSDZ, Międzyszkolnego doradcy zawodowego, Rad Pedagogicznych):

- Pomoc uczniom w podejmowaniu decyzji dotyczącej wyboru szkoły, dalszego kierunku kształcenia i zawodu.
- Udzielanie pomocy w realnej ocenie własnych predyspozycji osobowych pod kątem wyboru kierunku dalszego kształcenia i zawodu.
- Gromadzenie, opracowywanie i aktualizowanie informacji o zawodach, drogach uzyskiwania kwalifikacji zawodowych oraz sytuacji na rynku pracy.
- Przygotowanie młodzieży do aktywnego poszukiwania pracy, prezentowania się na rynku pracy oraz umożliwiające uczniom poznanie reguł i trendów rządzących rynkiem pracy.
- Kreowanie aktywnej, przedsiębiorczej postawy wobec rynku pracy, przewycięzenie bierności, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i stresowych.
- Udzielanie wsparcia i pomocy rodzicom uczniów oraz nauczycielom z zakresu poradnictwa zawodowego.
- Organizowanie i prowadzenie Szkolnego Ośrodka Kariery.

2. Formy działań realizowanych w ramach WSDZ, których adresatami mogą być uczniowie, rodzice, nauczyciele/rady pedagogiczne, środowisko lokalne (instytucje rynku pracy, zakłady pracy, i inne.)

- *Informacja edukacyjno – zawodowa* (gromadzenie i udostępnianie informacji edukacyjno-zawodowej /o zawodach, o rynku pracy, o możliwościach kształcenia i zatrudnienia, o planach rekrutacyjnych szkół ponadgimnazjalnych/ w postaci prasy, informatorów, programów multimedialnych, tworzenie multimedialnych centrów informacji z dostępem do internetu). Krzewienie samodzielnego pozyskiwania informacji, organizowanie konkursów zawodoznawczych (korzystanie z portali

dotyczących rynku pracy, programów multimedialnych do samobadania, informatorów, ulotek, broszur, itp.).

- **Poradnictwo indywidualne** (porady i informacje zawodowe, diagnoza zdolności i predyspozycji zawodowych).
- **Poradnictwo grupowe** - zespołowe, warsztatowe sesje doradcze (zajęcia warsztatowe służące wyposażeniu młodzieży w zasób wiedzy i umiejętności dotyczących np. poszukiwania pracy, samozatrudnienia, umiejętności interpersonalnych, planowania kariery zawodowej i innych).
- **Rynek pracy** - wycieczki, obserwacje (spotkania z absolwentami, którzy osiągnęli sukces zawodowy /promowanie dobrych wzorców/, spotkania z przedstawicielami różnych zawodów, spotkania z przedstawicielami lokalnych firm, pracodawców /oczekiwania pracodawców, lokalny rynek zatrudnienia/, targi pracy, targi edukacyjne, zakłady pracy, instytucje rynku pracy, szkoły ponadgimnazjalne /"otwarte drzwi"/, biura doradztwa personalnego i inne).
- **Badania /diagnoza/ zapotrzebowania na działania doradcze** prowadzone w szkole.

3. Sposoby realizacji działań doradczych

Działania doradcze, w ramach WSDZ, realizowane są w ramach:

- Lekcji wychowawczych,
- Lekcji przedmiotowych, np.: WOS, informatyka, język polski, język obcy,
- Zastępstw na lekcjach przedmiotowych,
- Zajęć pozalekcyjnych (warsztaty),
- Działalności Szkolnego Ośrodka Kariery,
- Wycieczek (np.: na Targi Edukacyjne, do szkół ponadgimnazjalnych w ramach „Otwartych drzwi”, do zakładów pracy itp.),
- Prowadzenia tablic zawodoznawczych/gazetek szkolnych,
- Konkursów (wewnątrzszkolnych i międzyszkolnych).

v. SZKOLNE OŚRODKI KARIERY jako jedna z wizji przyszłości WSDZ

Szkolne Ośrodki Kariery to miejsca, gdzie uczniowie mogą zdobywać wiedzę i umiejętności, a także kształtować postawy i zachowania niezbędne do realizowania swojej drogi zawodowej, poznawać reguły rządzące rynkiem pracy, uzyskać informacje o ścieżkach edukacyjnych, o lokalnym rynku pracy, zapoznać się z podstawowymi informacjami z zakresu prawa pracy. Rozwój Szkolnych Ośrodków Kariery jest widziany jako pewien proces, który stopniowo i powoli powinien doprowadzić do pełnego funkcjonowania szkolnego doradcy zawodowego z bogatym zapleczem informacyjno-metodycznym i pełnym wsparciem dla młodzieży w zdobywaniu wiedzy i umiejętności optymalnego planowania swojego rozwoju zawodowego. Szkolne Ośrodki Kariery to miejsca, gdzie uczniowie zdobywają wiedzę o sobie (umiejętność odnalezienia swojego miejsca w życiu zawodowym), poznają zasady rządzące rynkiem pracy, uzyskują informacje o lokalnym rynku pracy, poznają szkoły, kierunki kształcenia, uzyskują informację o zawodach i możliwościach zatrudnienia. Szkolne Ośrodki Kariery to również miejsca indywidualnych spotkań doradcy z uczniami, rodzicami, a także nauczycielami.

1. Proponowane wyposażenie Szkolnego Ośrodka Kariery – warsztat pracy w ramach działań edukacyjno –zawodowych:

- Komputer z dostępem do internetu.
- Czasopisma (np.: „Victor Gimnazjalista” , dodatek do gazety wyborczej „Praca”).
- Informatory o szkołach ponadgimnazjalnych.
- Poradniki, książki z zakresu poradnictwa i planowania kariery zawodowej.
- Broszury, ulotki o zawodach, informatory o zawodach.
- Filmy o zawodach (np.: Wytwórnia Filmów Szkoleniowych SYNERGIA: „Kalejdoskop zawodów” 10 filmów).
- Filmy instruktażowe (np.: Wytwórnia Filmów Szkoleniowych SYNERGIA: *Planowanie kariery czyli jak wybrać zawód, Gdzie i jak szukać pracy, Przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej, Rozmowa kwalifikacyjna, Czy nadaję się na przedsiębiorcę, ABC przedsiębiorczości, Poczucie własnej wartości, Jak pokonać stres, Techniki szybkiego uczenia się i czytania, Mowa ciała w praktyce, Lider-jak przewodzić ludziom*).
- Multimedialne programy komputerowe – zawodoznawcze (np.: Firma PROGRA: Labirynt zawodów, czyli niewerbalny test predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów wraz z multimedialnymi zasobami informacji zawodowej, Pracownia Testów

Psychologicznych: Wielowymiarowy Kwestionariusz Preferencji, Premiere Multimedia: „102 Zawody z przyszłością wersja 1.0.2”).

- Prezentacje multimedialne.
- Scenariusze zajęć.
- Testy preferencji zawodowych (np.: Kwestionariusz zainteresowań zawodowych Johna L. Hollanda)
- Kwestionariusze zainteresowań, uzdolnień przedsiębiorczych i inne (np.: Kwestionariusz stylu uczenia się David A. Kolb, Kwestionariusz „Moja kariera” na podstawie E. Scheina, Kwestionariusz ról zespołowych R. Meredith Belbin).

2. Zakres działalności Ośrodka Kariery

- Indywidualna i grupowa praca z uczniami obejmująca m.in. prezentacje celów i form działania SzOK-u, poznanie własnych predyspozycji i zainteresowań, kształtowanie umiejętności dokonywania adekwatnej samooceny, planowanie własnego rozwoju zawodowego pod kątem mobilności zawodowej, poznanie grup zawodowych i specjalności, poznanie potrzeb lokalnego rynku pracy, kształtowanie umiejętności pracy zespołowej i poznanie zasad komunikacji interpersonalnej, udzielanie informacji o placówkach edukacyjnych.
- Praca z rodzicami obejmująca m.in. prezentacje oferty SzOK-u, zajęcia edukacyjne, indywidualną pracę z rodzicami uczniów mających problemy z wyborem własnej drogi zawodowej (np. z powodów zdrowotnych).
- Współpraca z nauczycielami i Radą Pedagogiczną obejmująca m.in. koordynację działań wszystkich nauczycieli na rzecz poradnictwa zawodowego i przygotowania uczniów do wyboru drogi zawodowej lub edukacyjnej.
- Współpraca z instytucjami obejmująca m.in. nawiązanie kontaktu z instytucjami wspierającymi działania SzOK-u oraz organizację i udział w konferencjach, seminariach szkoleniowych i warsztatach z zakresu doradztwa i poradnictwa zawodowego.
- Gromadzenie i upowszechnianie informacji zawodowo-edukacyjnej obejmujące m.in. stworzenie i rozwijanie ogólnodostępnej internetowej bazy informacyjnej, gromadzenie specjalistycznej prasy, informatorów, aktualnej informacji dotyczącej tendencji na rynku pracy, dostępnej ofercie edukacyjnej, obowiązującej klasyfikacji zawodów, prognozowanych zawodach przyszłości.

A) Poradnictwo indywidualne

- rozmowy wstępne – identyfikacja problemu, diagnoza potrzeb i celów zawodowych ucznia,
- przeprowadzenie testów predyspozycji zawodowych i osobowościowych,
- omawianie testów,
- aktywne planowanie kariery,
- rozpoznawanie trudności zawodowych ucznia,
- dokonywanie indywidualnej oceny zawodowej.

Indywidualne poradnictwo zawodowe wspierane będzie przez:

„**Teczki Portfolio**” – segregator klasowy z wytworami pracy poszczególnych uczniów podzielony na trzy części, które będą odpowiadać tematyce doradztwa grupowego w poszczególnych klasach:

Klasa 1. Samopoznanie

Klasa 2. Rynek pracy

Klasa 3. Kim będę?

Segregator z teczkami portfolio zakłada i uzupełnia wychowawca każdej klasy. Aby ułatwić dostęp do portfolio danego ucznia, segregatory w każdej szkole znajdują się w jednym miejscu (np. pokój nauczycielski lub miejsce pracy doradcy zawodowego).

„**Teczka Portfolio**” będzie odzwierciedleniem trzyletniej aktywności każdego ucznia w poznawaniu siebie, precyzowania swoich możliwości, zainteresowań i planowania własnej kariery edukacyjno – zawodowej. W teczce zawarte będą wszystkie wytwory pracy uczniów (zadania, ćwiczenia, testy, arkusze wywiadu) wykonane podczas zajęć grupowych i indywidualnych.

Inne dokumenty:

- Arkusz wywiadu,
- Dziennik pracy doradcy zawodowego,
- Rejestr rozmów z doradcą zawodowym.

B) Praca z rodzicami

- udzielenie informacji dot. programu WSDZ,
- nawiązanie współpracy,
- rozwiązywaniu sytuacji związanych z trudnościami adaptacyjnymi ich dzieci,
- przekazywanie informacji dot. oferty edukacyjnej w regionie,

- pomoc w wyborze dalszej drogi życiowej/edukacyjnej dziecka,
- udzielanie wskazówek pomocnych przy wyborze szkoły i zawodu dziecka.

Klasa I:

- Prezentacja założeń szkolnej pracy informacyjno – doradczej na rzecz uczniów.

Klasa II:

- Włączanie rodziców, jako przedstawicieli różnych zawodów, do działań informacyjnych szkoły, przykłady różnych karier.

Klasa III:

- Zajęcia dla rodziców – Rola rodziców w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych przez ich dzieci (listopad).
- Przedstawienie aktualnej i pełnej oferty edukacyjnej.
- Indywidualna praca z rodzicami uczniów, którzy mają problemy.

C) Praca z Radą Pedagogiczną

- zapoznanie z programem na dany rok szkolny,
- pomoc przy wyborze scenariuszy zajęć,
- podsumowanie programu w cyklu półrocznym i rocznym.

VI. WIZJA WSDZ

- wypracowanie trwałych efektów realizacji WSDZ;
- utworzenie SZOK-ów w każdej szkole;
- stworzenie możliwości doświadczenia pracy przez uczniów/poznanie środowiska pracy różnych zawodów przez osobiste doświadczenia np.: „praktyki” dla chętnych uczniów w powstającym Regionalnym Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania przy SSE w Mielcu;
- stworzenie międzygimnazjalnej strony internetowej dotyczącej poradnictwa edukacyjno-zawodowego;
- e-konsultacje/porady w ramach utworzonej strony internetowej (osobisty coach, panel IPD, wsparcie w procesie orientacji zawodowej);
- uczestnictwo uczniów, nauczycieli, doradców w dodatkowych programach dotyczących poradnictwa edukacyjno-zawodowego, promowania przedsiębiorczości oraz znajomości rynku pracy np.: Program „Ekonomia na co dzień” realizowany przez Fundację Młodzieżowej Przedsiębiorczości;
- pozyskiwanie dodatkowych funduszy na realizację nowych działań edukacyjno -zawodowych oraz doposażenie Ośrodków Kariery np.: w programy komputerowe do obsługi działań edukacyjno – zawodowych w szkołach, testów komputerowych (np.: autorstwa Firmy PROGRA:

eSZOK, Indywidualny Planer Kariery dla gimnazjalisty, Multimedialny kwestionariusz preferencji zawodowych, Spacery po zawodach) itp.

VII. MATERIAŁY POMOCNICZE

- Dariusz Ambroziak, *Karta Kariery Ucznia* (testy: *Ankieta skłonności zawodowych* wg. J. Woronieckiej na podstawie propozycji U.Klimowa; *Kwestionariusz skłonności zawodowych* wg. E.Lis i J. Woronieckiej; *Zainteresowania i preferencje zawodowe*, Polska wersja testu duńskiego; *Pomocniczy kwestionariusz do oceny przez ucznia poziomu własnych uzdolnień, szybkości przyswajania i utrwalania wiedzy* wg J. Woronieckiej; *Ankieta umiejętności* wg J. Woronieckiej i E. Lis; *Określanie cech temperamentu* wg G. Sołtysińskiej);
- Monika Knap, „*Portfolio zawodowe*”, Wydawnictwo RAABE;
- Scenariusze zajęć grupowych zaczerpnięte m.in. z publikacji:
 - Urszula Małgorzata Fiała „*Nowe trendy w orientacji i doradztwie zawodowym w gimnazjum*”, Wydawnictwo eMPI²;
 - Zdzisław Barankiewicz (praca zbiorowa), „*Doradztwo zawodowe w gimnazjum i szkole gimnazjalnej*”, Wydawnictwo RAABE.

VIII. LITERATURA

- Henryk Skłodowski (praca zbiorowa), *Psychologiczna problematyka doradztwa zawodowego*, t. I, część II, rozdział Zmiana zawodu – doradztwo zawodowe, autor Zygmunt Proszynski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999;
- Bożena Wojtasik, *Warsztat doradcy zawodu. Aspekty pedagogiczno – psychologiczne*, PWN, Warszawa 1997;
- Bożena Wojtasik, *Podstawy poradnictwa kariery. Poradnik dla nauczycieli*, Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Warszawa 2011, (plik PDF, źródło: www.euroguidance.pl);
- Dorota Obidniak, Agnieszka Pfeiffer, Maria Suliga, *Przewodnik po zawodach*, KOWEziU, Warszawa 2011, (plik PDF źródło strona www.euroguidance.pl);
- Dorota Pisula, *ABC doradcy zawodowego. Rozmowa doradcza*, KOWEziU, Warszawa 2010, (plik PDF, źródło: www.euroguidance.pl);
- *Metody i narzędzia stosowane w Polsce przez doradców zawodowych w sektorze edukacji. Materiały poseminaryjne*, Warszawa 2010, (plik PDF, źródło: www.euroguidance.pl);
- Praca zbiorowa, *ABC doradcy zawodowego. ABC poradnictwa zawodowego w szkole*, KOWEziU, Warszawa 2008, (plik PDF, źródło: www.euroguidance.pl);
- Alicja Czerkawska, Andrzej Czerkawski, *Etyczny wymiar poradnictwa zawodowego*, Biblioteka Doradcy Zawodowego, KOWEziU, Warszawa 2005, (plik PDF, źródło: www.euroguidance.pl);

- Grażyna Sołtysińska, *ABC doradcy zawodowego. Poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych. Materiały dla szkolnego doradcy zawodowego*, KOWEŻiU, Warszawa 2010, (plik PDF, źródło: www.euroguidance.pl);
- „Doradca zawodowy” – kwartalnik, Centrum Metodyczne ECORYS Polska;
- Zeszyty informacyjno-metodyczne doradcy zawodowego, KUP, Warszawa 1994-1998, (źródło: www.praca.gov.pl);
- Metodologia tworzenia Indywidualnych Planów Działania, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004.

IX. ZASOBY INTERNETOWE

- www.wybieramzawod.pl
- www.2011.tydzienkariery.pl
- www.euroguidance.pl
- www.koweziu.edu.pl/www.doradztwozawodowe-koweziu.pl
- www.irp-fundacja.pl
- www.ohpdlaszkoly.pl
- www.doradca-zawodowy.pl
- www.poznajswiat.ecorys.pl
- www.junior.org.pl
- www.labirynt-zawodow.progra.pl
- www.frps.org.pl
- www.kluczdokariery.pl
- www.pociagdokariery.pl
- www.sdsiz.pl
- www.praca.gov.pl
- www.doradca.praca.gov.pl
- www.zawody.praca.net
- www.psychodnia.pl/img/site/SPIS_zawodow.doc
- www.pracuj.pl/kariera-rynek-pracy-zawody.htm
- www.perspektywy.pl

*„Przeglądaj swoje marzenia.
Trzymaj się swoich ideałów.
Maszeruj śmiało według muzyki, którą tylko Ty słyszysz.
Wielkie biografie powstają w ruchu do przodu, a nie w oglądaniu się do tyłu”.*
-Paulo Coelho-